„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу.
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Бранника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«.
За Угарску; Србију Црну Гору
друге стране земље.

на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	23·— „
на четврт „	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Бранника“
налази се у кући А. Пајевића у Дунавској
улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 9. У Новом Саду, у четвртак 14. (27.) јануара 1910. Година XXVI.

Из престонице.

Свако чудо за три дана. — Држање магнатске куће према новој влади. — Говор грофа Стевана Тисе. — Данашња саборска седница. — Гроф Куен-Хедервари мало се ослободио. — Изјава народносних посланика. — Радикали још нису проговорили, па ни Мркшић. — Шта се очекује од нових избора.

⊙ **Будимпешта**, 12. јануара 1910.

Данашњи дан у престоници, погледом на политички положај, већ мирише на југовину. Што је било за последња три дана, па јуче у првој саборској седници, кад се сабору приказала нова влада грофа Куена-Хедерварија, на те се дане може применити она српска пословица: свако чудо за три дана. Данас смо већ далеко од тога: да ће грофа Куен-Хедерварија изјурити из саборнице. Већ и јучерашња саборска седница није показала расположај, да се хоће да провоцирају скандали. Истина било је ларме и гунгуле. Гроф Куен-Хедервари је после сваке ставке свога програмнога говора био прекидан, нападан, готово инсултиран, али је ипак могао довршити читање свога програмнога говора. То је ипак био и такав успех, којем се он, према разглашеној пароли, да ће бити великих инсулта, није ни надао.

Јуче после подне држала је посланичка кућа своју прву седницу, у којој се приказало ново министарство. Ту је гроф Куен-Хедервари много боље прошао, него у заступничкој кући, шта више може се казати, да је ту наишао на сасвим пријатељски дочек. Може се рећи, да је знатна већина била уз њега. Тек по који магнат је секундирао становишту заступничке куће. Ту је гроф Стеван Тиса својим великим говором, који је примљен био највећим одушевљењем, грофу Куену-Хедерварију притекао у помоћ. Тај говор је управо био највећа сензација. Али тај говор није толико изазвао одушевљење у магната због тога, што је бранио грофа Куена-Хедерварија, већ због тога, што је указао на велике опасности, које прете Угарској и Мађарству. Тиса је рекао, да се са грофом Куеном-Хедерваријем само у том не слаже, што је он, Тиса, одлучно против општег права гласа. Опште право гласа без ограничења било би гроб Мађарству. Но опште право гласа било би и против интереса интелигенције немађарских народа, јер би отворило широм врата демагогији. И у Мађара, калвина, где је у презвитеријама уведено опште право гласа, демагогија је отела маха и потисла мађарску интелигенцију. Тиса је на крају свога говора великим патосом преклињао магнате, да спасавају отаџбину и Мађарство према великим опасностима, које прете. Магнатска кућа изјавила је поверење новој влади.

Услед постигнутога успеха у магнатској кући био је гроф Куен Хедервари у данашњој седници заступничке куће много слободнији, него јуче. Истина и данас је било ларме и нападаја, али је гроф Куен-Хедервари на сваки нападај говорника сасвим слободно и одлучно одговарао. Показао се као дебатер, кога Хрвати познају још из хрватскога сабора. На сваки говор својих противника он је таки, ex abrupto, одговарао. У нечем га је данас гроф Андраши потпомагао. У својој изјави у име уставне странке гроф Андраши је рекао, да уставна странка не може новој влади гласати поверење, али по уставним начелима ваља новој влади гласати кратак индемнитет, да се може изаћи из ex-lex-стања.

Пучка странка по посланику дру Зборајију најжешће је напала грофа Куена-Хедерварија. Пучка странка је била огорчена, што је министар правде Секељ уједно примио и министарство богочасти и јавне наставе, а Секељ је протестанат. То у Угарској никад није било. Увек је био и морао бити католик министар богочасти и јавне наставе, јер су католици у огромној већини у Угарској.

Данас је и народносна странка по дру Михалију дала своју изјаву. Др. Михали је побијао тврдњу независне странке, да је настао конфликт међу Угарском и круном. Тога конфликта у ствари нема, јер становништво Угарске није у конфликту са круном. У конфликту је овај парламенат, али тај парламенат није израз воље становништва Угарске. Народносна се странка радује паду пређашње владе, јер под ма којом од пређашњих влада нису народности биле тако жестоко гоњене, као од ове последње владе. Међутим народносна странка не може гласати поверење новој влади. Она мора чекати њена дела, а наиме, хоће ли створити и спровести опште једнако право гласа, и то тајно и по општинама.

Било је речи о томе, да ће свака странка од себе дати изјаву те да ће тим бити свршена расправа о краљевском рескрипту, којим се именује нова влада. Али међу тим од мађарских странака уписали се на једаред њих преко двадесет. Ово народносни посланици нису знали па се нису уписали. Но радикали су ово знали па се Манојловић и Лисавац уписали за говоре. Но, као што накнадно дознајемо, то не ће бити говори, да кажу, да су радикали ипак српска странка, већ ће то бити славопеви Јуштовој странци, па ту ће бити за српске радикале велико одушевљење. Само је Мркшићу жао, што не може учествовати у расправи, јер није његова струка на дневном реду, па нема никаква нова поступка са пилићима. Мушицки није у сабору а „презес“ у својој мудрости глади само своју лепу, сада већ седу дугачку браду.

При свем великом поуздању мађарских странака, при свој ларми и при свим нападајима на грофа Куена-Хедерварија мађарски посланици немају велика поуздања у нове изборе. Јуче рече поверљиво један мађарски посланик: „Није искључена могућност, да ће и при првим изборима гроф Куен Хедервари успети, али при другим изборима сасвим сигурно. Мене ће први избор стати 200.000 форината. То још могу издржати, али при другом избору никако. Забадава Беч хоће да нас скучи. Ми смо сувише слаби, а да бисмо могли издржати изборну борбу.“

Наш рад у скорој будућности.

Једно нико не ће порећи: српски народ у Угарској почиње да се опоравља и освежава. Наш ратарски сталеж почиње полако да увиђа, да је гадно заваран од радикала и у свом средњем грађанском сталежу почиње да гледа опет своје пријатеље. Тај процес оздрављења треба да се спроведе до краја и положај српског народа ће се знатно побољшати. Тиме, што је радикалној демагогији пошло за руком, да српски ратарски сталеж задобије за своје личне и страначке сврхе, наш народни живот у Угарској заостао је бар за тридесет година. Најбоље године читавог једног нараштаја утрошене су у борби против демагогије. Али има још једна појава, чији се предзнаци тек само виде, али која не ће дуго дати чекати на себе. Млађа генерација наше народне интелигенције у Угарској напушта своје досадашње становиште: да не ће са старијима. То зближавање наше млађе интелигенције к старијој добија и код нас толико свог видног израза а то је ствар такођер од огромна значаја по будућност нашег народа. Јер наше је мишљење од увек било, да је српска народна самостална странка у Троједници зато могла да ухвати тако дубока корена у српском народу, што се млађа интелигенција прикључила старијој, да заједнички раде. Уз дра Богдана Медаковића стао је Светозар Прибићевић и његово коло.

*

Ми Срби у Угарској јесмо малобројни, ми не напредујемо бројно, како би требало, али наш народ ипак није изгубљен. Требаће до душе времена, да се и наши послови среде, али ако се српска народна интелигенција озбиљно прихвати своје дужности, све се још даје поправити. Треба знати, шта се хоће, шта се може, треба позновати прилике, у којима се налазимо, па ствари нашег народа морају кренути напред. Већ сама појава, да се данас може говорити о подмлађивању наше народне интелигенције у Угарској, велик је добитак за српску ствар у Угарској, јер значи, да се много што шта поправља, што у нас није ваљало. А о подмлађивању може бити говора само онде, где се осећа оно зближавање двеју генерација, које горе додирнусмо.

*

Правац нашег народног рада за скору будућност дат нам је. Ми морамо радити на томе, да снажимо наш грађански средњи сталеж. Ми морамо повратити поверење нашег ратарског сталежа у тај наш средњи сталеж. Ми морамо просветити наш ратарски сталеж, јер тако ћемо га снажити. И то се мора све предузимати заједнички, млађи са старијима, старији са млађима.

*

Основа наше народне политике имаће остати и онако она стара. Сву своју снагу концентрисаћемо у оно, што нам је најпотребније.

□

ПРОГРАМНИ ГОВОР
новог угарског министра-председника.

Шеф новоименованог угарског кабинета гроф Куен-Хедервари изнео је у прекјучерашњој седници заступничке куће угарског сабора свој програм у облику овога говора:

Славни саборе! Милошћу Његова царског и краљевског апостолског Величанства изабран за министра-председника, имам част с поштовањем приказати себе и своје министарске колеге.

Славном су сабору довољно познати они безуспешни покушаји, који су, док је трајала прошлогодишња априлска криза, били предузети од разних странака славног сабора, а и од личности, које су ван овог сабора, а ти су покушаји довршени у прве дане ове године, кад је нама дато поверење.

Основу нашем потхвату чини тврда одлука, да кризу, која већ месецима траје, решимо парламентарним путем и строго законским и уставним средствима и да од сваке повреде чувамо правилни однос међу народом и крунисаним краљем.

С тога у првои реду рачунамо на суделовање парламента, а ако је то немогуће, онда намеравамо, распуштањем сабора и расписом нових избора створити такво парламентарно стање, које би могло осигурати редован ток уставног рада.

Ради разјашњења овога питања бићу тако слободан, да на крају свога говора славном сабору предложим неколико таквих законских основа; донети законске основе, наша је дужност; да ли ће оне бити примљене или не, то никако не зависи од питања поверења; али њихова судбина ће због тога бити оно, о што ће се окушати, е да ли ћемо са славним сабором моћи заједнички радити или не.

Али, пре него што поднесем ове законске основе, сматрам за своју дужност, да у оквиру свога говора прикажем она главна начела и гледишта, која ме руководе при вођењу земаљских послова, а исто тако и да обележим главне идеје, а њихово остварење ће, мислим, бити у интересу самога народа.

У нашем државном праву је камен темељац и експоненат интернацијоналног положаја законски чланак II. из године 1723. који се зове прагматична санкција. Тај законски чланак је како својом битном садржином, тако и својим непроменљивим облицима позван, да поред свих опасности свих векова нашем народу осигура даљи напредак. Од како је створен ова основни закон, протекло је преко 150 година. а законодавство није могло, да с гледишта модерне Угарске извуче и прецизно опише државоправне конзеквенције из основних начела, која леже у прагматичној санкцији. Па најважнији резултат овог великог закон одавног дела, при којем с суделовали највећи стваралачки елементи

наше домовине, био је то, да је наша народна самосталност и независност до најпотпуније важности дошла у свима нашим установама.

Ова необорива чињеница даје нам у два правца неоцењиве поуке за будућност.

Прво да не смемо омаловажавати она национална добра, која су нам, помоћу наших досадањих закона, већ осигурана. Шта више, баш обратно, ми их се морамо верно држати и морамо неговати ону веру и оно поверење, које је, као што видимо, у њих стављено.

Друго: да модерно напредовање нашег народа у унутрашњим пословима нехотице за собом вуче и даље и веће доказивање наше народне самосталности, која је у садањим оквирима довољно слободна.

Морам овде приметити, да се осећам обвезаним, држати се свега оног и остваривати све оно, што је пређашња влада, којој сам и ја припадао, изнела у погледу на развитак обранбене снаге.

Што се тиче Хрватске и Славоније, бићемо за то, да прешна питања по правди и правици решимо, да потпуно сачувамо интерес угарске монархије и да узмемо у обзир наше садашње законе.

Што се тиче економске самосталности, у нашим законима је нашој земљи потпуно осигурано право економске самосталности и ово право није до сад ни од једног јединог важнијег фактора порицано а није ни могло бити порицано. Шта више сви фактори одбијају свако помрачивање овог закона, као противуставну тежњу.

А да ли ће народ ово непобитно право потраживати на такав начин, који од досадашњих одудара, то је питање, при чијем решењу посматрамо два целисходна гледишта као одлучна. Прво: да ли се можемо поуздати, да ћемо моћи довољно сачувати своје интересе и на досадашњи начин? Друго: да ли заиста постоје они предуслови, који би могли накнадити штету, која би се изродила из какве нове установе?

Наши царински и трговачки односи према другој поли монархије уређени су до 1917. године уговором, који је пређашња влада склопила. Влада ће тежити, да у границама овога уговора по могућности у сваком правцу унапређује економски развитак ове земље.

Што се за тим тиче нотне банке, појавила су се два супротна схватања, тако да се у том стручном питању није у ни самом сабору образовала већина. У толико мање се у овом питању може говорити о каквој одлуци целе земље.

С тога се влада не може сложити са схваћањем, да је тобоже у овом питању настао сукоб међу различитим факторима у законодавству.

С погледом на ванредни замашај овога питања, од чијег тачног решења зависи здраво развијање нашег економског живота и кредита, жели влада да ради са највећом обазривошћу и особито са обазирањем на стручно схватање и да на таквој основи у право време предложи такво решење, које ће по уверењу владе одговарати земаљским интересима.

Моје је тврдо уверење, да су они тешки потреси, који су у прошлој деценији наш државни живот снашли, потекли отуда, што нису реформе наших државних установа подједнако корачале са новим социјалним и економним напретком нашег народа.

А ја видим, да пут к мирном развијању све дотле није осигуран, догод се не успостави равнотежа између националних потреба и установа.

Да би се постигао овај смер, најпотребнија је дужност сваког оног, који у овој земљи предузима владине послове, да све своје снаге и способности посвети темељном преображају наших унутрашњих установа.

Између ових последњих стоји на првом месту реформа бирачког права; њезин ће задатак бити, да сваком државном грађанину осигура, да може на основу политичке равноправности имати удела у законодавству. У том погледу не примам ниједан пређашњи предлог, који је до сад познат. А да правилно решење овог питања не отежам, не ћу се упуштати ни у какво детаљније обележавање и желим овом приликом само толико да приметим, да намеравам ову велику реформу спровести на основи начела опћег бирачког права, а плуралитет ћу изоставити: тако, да ова реформа и даље одржава и чува угарски државни карактер наше хиљадугодишње историје.

На подручју народносне и социјалне политике надам се да ће повољно утицати брз и праведан свршетак управних питања а нарочито правилна употреба права о удруживању и скупљању.

Међу конфесијама чуваћемо дух мира и толеранције а бринућемо се и за узајамно поштовање и слободну свезу религиозног и научничког уверења.

У питању националне културе морамо се бринути, да се што већма рашири настава у основним народним школама, да што благотворније утиче, као и за то, да се унапреди материјално добро наставних радника. А морамо помагати и оне установе слободне наставе, помоћу којих жели друштво путем самосталног рада да испуни празнине, које се још налазе.

Наша ће задаћа бити, да према развијенијим захтевима ново организујемо нашу администрацију. Систем самоуправе, који се показао као одличан при суделовању у земаљском политичном животу и који је у огромној мери придонео, да је општи дух увек бдио, одржаћемо и даље, шта више изгледа, да се може желети и да се тај систем прошири. Ипак морамо тежити, да лечимо она зла, која настају из пренагомиланог централизовања, те морамо довољно радити за оне захтеве, које нам ставља боље осигурање у положају стручних управних чиновника у погледу раздеобе и преображаја нашег друштва.

На подручју правосуђа је најпрешнији задатак, да се уједностави администрација, да би се по могућству могао судија и тужилац сасвим посветити свом позиву. Основа за ово право и реформа ће по свој прилици за кратко време моћи бити спроведена. А и целисходнија подела радних снага је потребна. Располагањем над овим радним снагама може се уништити добар део тужаба, које се местимице појављују због спорости правосуђа, а што би се тиме стекло уштеде, то би се употребило на уређење плаће. Ово зло стање може међутим уклонити само стварање цивилно-парничког поступника, чија основа лежи на столу славног сабора.

Најважнији задатак је стварање грађанског закона, јер само овај ставља ван снаге стране законе, који још вреде на разним подручјима Угарске и само овај закон уноси у правосуђе јединство, које је тако потребно са државноправног гледишта. На жалост захтева израда основе дуже времена, али тиме наша дужност постаје још већа, што најмарљивије морамо обрадити радове, који то спремају.

С обзиром на то, што ће се садања легислативна перијода тек у најповољнијем случају после године дана свршити, не може се наш радни програм протезати ван наведених најактуалнијих питања, ма да смо ми спремни признати, да особито на економском и социјално-политичком подручју потребујемо темељних реформа. Што се ових последњих тиче, морамо се ограничити на то, да поправимо неколико недостатака у закону за осигуравање радника и да уклонимо непотребности, које су искрсле при спровађању овога закона.

Што се тиче правца наше финансијалне и економске политике, нека ми је допуштено, да обележим неколико опћих основних начела.

Код финансија сматрамо за своју главну задаћу, да, успркос знатно пораслим државним издацима, одржимо равнотежу, делом рацијоналним уштедама, делом постепеним подизањем наших државних прихода, да бисмо тим начином одржали наш државни кредит и поверење иноземства према нашим уређеним финансијама.

У својој економској политици не смемо никад заборавити истину, да ова земља црпе своје економске снаге из прапроизводње. С тога морамо згоднијим установама унапређивати интензивнију обраду земље а исто тако и тежње, које су намењене подизању прихода. Даље морамо нашој социјалној и национјалној политици згодним насељавањем и парцелирањем дати здрав правац.

За исто тако потребно сматрамо хармонично развијање наших саобраћајних средстава, а нарочито уклањање оних препрека, које су у најновије време искрсле код наших трговачких односа. Помагањем и развијањем трговине и обрта хоћемо да допринесемо подизању опћег благостања.

НОВИ САД, 12. јануара 1910.

— **Сакато сравњење**. У 19. броју политичког листа „Мађарорсага“ написао је „знаменити“ „државник“ Барна Буза чланак под насловом: „Краљ Лир“. Као што су обично чланци пропалих независњачких „државника“ пуни фраза, тако је и тај чланак Бузин сама фраза, помешана са помало не озбиљно мишљене — **претње** на адресу династије! Господина Бузу, изгледа, јако боли, што су они у Бечу извукли асуру испод поксјне мађарске коалиције, која није извршила, није хтела да изврши оно, што је уговорила с круном, а нарочито је та покојна хвалисава „народна влада“ изиграла једну од најпрешнијих жеља како мађарског народа, тако и свих осталих народа у Угарској, наиме, изиграла је: опште, тајно бирачко право.

Што г. Буза у „М—гу“ цвили, и од невоље му је. Нема више масних лонаца за независњачке принципетље à la Арпад Кардош и други у бесконачност. Али у том свом цвиљењу г. Буза и **клевета нас Словене**, а то већ не би смео тај вајни публициста чинити, кад би био искрен и кад би познавао историју. У споменутом чланку г. Буза, говорећи о данашњој општој забуни, у коју је запала Угарска баш услед сакате политике мађарске независњачке странке, чини сакатa сравњења. Он упоређује хабзбуршку династију (мисли управо Његово Величанство краља Фрању Јосифа I, само тај „јунак“ Барна Буза не сме то отворено да каже) са Шекспировим краљем Лиром, па је тај „духовити“ независњачки публициста напао сравњење и са кћерима несретнога краља Лира: Словени су му поносита Регана, Немци су му охола Гонерила, а Мађаре, под којима Буза управо подразумева своју странку, упоређује са сиротом Корделијом. Регана и Гонерила су немилосрдно оставиле свога оца, пошто им је учинио велика добра, једино је сирота Корделија истрајала поред свога оца.

И затим се г. Буза баца у историју те наводи, како је „сирота мађарска Корделија . . . делима, пролевањем своје крви доказивала своју верност. Доказивала је год. 1741., г. 1809. у бурним, тешким временима.“ То је све истина и нико против тога не може имати ништа, што Буза у свом патријотском огорчењу подсећа Беч на верност и жртве мађарскога народа у споменутим годинама. Али је он уједно **гадно осумњичио словенске народе**, кад је рекао, да се „о свечаностима аустријских Словена хори „Боже, царја храни!“ — она песма, која се у Петрограду издиже према цару свих Словена“: То је очита **денунцијација**, коју одлучно одбијамо. Тај мали „Мађарорсагов“ чланкописац не зна или не ће да зна за **све**, што је некада било. Како је то г. Буза „заборавио“ на **историјски факат**, утврђен војничким стручњацима: да је на пр. год. 1809., на коју се позива г. Буза, цела Угарска дала само 2% војника, а Граница сама даде 11% храбрих бранилаца престола хабзбуршког и отаџбине! Верност и лојалност **словенских народа** у овој монархији је и сувише доказана на безбројним бојним пољима, а да би је могао довести у сумњу један Барна Буза, који од „цара свију Руса“ једним потезом пера начини „цара свију Словена“, јер му је то тако требало, да денунцијација има више утиска.

Али у Бечу добро познају те птице, које хоће на туђ рачун да су сада хиперлојалне. Кад он Словене сумњичи и денунцира династији, да су нелојални, непоуздани, питамо ми тога мајчина историчара Фридјунг-Фундерова кова, г. Бузу: а ко је био 1849. год. **уз** династију, ко против ње? Словени никада нису демонстрирали против владареве химне, нити су ову јавно, у новинама, називали „целатском нотом“.

Оно пак, што г. Буза на крају свога чланка вели, сасвим побија оно, што је на почетку хтео да „докаже“. Он вели:

»Трагедија краља Лира отпочиње. Први се чин дивно развија. А остале чинове ће већ до краја одиграти покренута коб.«

Тако прети »страшни« г. Буза! А тако никада нису писали словенски листови. У Загребу су утамничена била 54 невина Србина, један је Србин у томруцима злогласнога Рауха и умро, а браћа Прибићевићи и данас чаме, па српској штампи није ни на ум пало, да у такову тону пише на адресу династије, као што то чини г. Буза.

Ми саопштавамо тај Бузин чланак, да наша публика види, на какав начин се мађарско јавно мишљење по новинама заводи и на странпутицу одводи, те управо огорчење у њега изазива против Словена. Ми то подметање нелојалности Словенима морамо одбити и уједно приметити, да се са извртањем историјских истина не чини ником услуга. Ни мађарском народу, ни династији, ни отаџбини.

Политички преглед.

— **Угарски сабор**. Пре јучерашње седнице је гроф Куен Хедервари походио грофа Стевана Тису и дуго је с њиме конферисао. Јучерашњој седници заступничке куће угарског сабора није се поклонила толика пажња, као прекјучерашњој. Пре седнице је председништво одржало конференцију. Седницу је отворио председник у десет сахата. Док се читао записник прекјучерашње седнице, ушао је у саборницу нови кабинет, осим грофа Шерењија. Посланици су мирно дочекали министре. Први је узео реч гроф Арвед Телеки, па је протестовао против тога, што је магнатска кућа заузела становиште, којим је права заступничке куће подвргла неоправданој критици. У име Кошутове странке изјавио је за тим Хојчи, да странка нема поверења према новој влади. Кад се формално и не би могло ништа навести против грофа Куена-Хедерварија, ипак је јасно, да у сабору нема ни клете присталице па ни у изборним срезовима не ће постићи већину, осим ако буде поступао терористички. Ни програм му није такав, да би кадар био изазвати поверење. Министар-председник гроф Куен-Хедервари полемисао је за тим с говорницима. Рече, да је дошао, да међу круном и народом успостави хармонију. Говорио је о користима изборне реформе па је изјавио, е се нада, да ће изборна реформа имати благодетна утецаја на преображај политичког живота у Угарској. Позвао је најзад посланике, да омогуће политички ред па да гласају за индемнитет. За тим је гроф Андраши мотивисао становиште уставне странке, која не изражава ни поверење ни неповерење према новој влади, јер није лојално, рушити владу,

која је омогућила пређашњој влади, да напусти свој положај. Независна странка је грофа Андрашија бунила упадицама. По кулоарима се говорило, да ће опозиција независне странке влади само користити. Влада ће опструкцију дозволити само неколико дана а за тим ће краљевим отписом одгодити сабор.

— **Конференција српско хрватске коалиције**. Чланови српско-хрватске коалиције, који се сада налазе у Будимпешти, држали су у »Хотелу Континенталу« конференцију, на којој су вијећали о томе, какав положај да заузму у новој политичкој ситуацији. Њих шеснаест народних заступника, као и чланови магнатске куће, који припадају коалицији, фил. Томичић, Владимир плем. Николић Подрински и гроф Кулмер, суделовали су у расправи. После свога разговора са министром председником појавише се на конференцији хрватски политичари др. Никола плем. Томашић и др. Светислав Шумановић. Саветовање трајаше од десет сахата пре подне до два сахата после подне. Како дотле није никакав закључак створен, то наставише саветовање у 4 сахата. О конференцији издан је овај коминике́:

„Народни заступници српско хрватске коалиције држали су данас до подне конференцију са члановима бивше хрватске народне странке: дром плем. Томашићем и дром Шумановићем о питању, како би се могао наћи основ, на којем би се могле опет успоставити нормалне прилике у Хрватској. Остали преговори су у току.“

Народни заступници српско-хрватске коалиције држали су поново конференцију јуче после подне у четири сахата а на њој су све до 6 сахата били и оба поменута члана бивше народне странке Томашић и Шумановић. Конференција је у вече настављена а забављена је била стилизацијом декларације, коју ће дати у сабору. Народни заступник др. Анте Бауер умољен је, да је преда сабору. Декларација је врло кратка. На вечерњој конференцији били су само посланици.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 13. јануара 1910.

— **Српско Народно Позориште**. Вечерас се — после седам дана по други пут — у позоришту Дунђерскога дају Шилерови »Разбојници«. И вечерас Амалију даје гђа Сара Бакаловићка, Фрању г. Ружић, старога грофа Мора г. Лукић, Карла г. Васиљевић, Шпигелберга г. Спасић, Хермана г. Марковић, калуђера г. Динић, Козинскога г. Матејић, старога Данила г. Спиридоновић а Швајцера г. Антонијевић. Приказ се даје у претплати а режију води г. Спасић.

— **Годишња главна скупштина српске новосадске читаонице**. Редовна главна скупштина новосадске српске читаонице одржаће се у читаоничкој дворници у недељу, 17. (30.) јануара о г., у 2 сахата после подне. На скупштини ће управни одбор поднети извештај о свом раду у току године 1909., углавиће се прорачун за годину 1910., расправиће се предлог, да се камате од фонда некадашњег читаоничког певачког друштва уступе певачком друштву »Невену«, говориће се о томе, како би за женске ваљало наместити засебну дворницу за читање и на послетку ће се изабрати нова управа.

— **Нов судски скандал у Загребу**. Кад је бечка »Рајхспост« изнела познате клевете против српско-хрватске коалиције, Раухова »Аграмерица« је брже-боље те клевете прештампала и нарочито их подгревала против народног заступника Светозара Прибићевића. Овај је услед тога тужио суду одговорног уредника »Аграмерице« Сувана, који је у истрази разметљиво изјавио, како ће он »своједобно наступити доказ истине« и да прима на себе пуну одговорност за тај чланак (у 268. бр. од 5. XI. 1908.). Отезали су оптуженикови покрозитељи расправу и отезали, а кад више нису могли отезати, тек после пуних 10 месеци дође до расправе 9. IX. 1909.

На расправи се ухватише за бечки процес и затражише одгоду, јер да Суван не може наступити доказ истине, доказа нема, нити их је имао, и јер је бечки лист наступио доказ истине. Том се противио Прибићевићев заступник, али суд даде Сувану преклузиван рок од 6 недеља за донашање доказа, иако Суванов заступник није тражио тај преклузиван рок, него је то суд из сопствене побуде одредио.

Прошло је 4 месеца од тог рочишта, међу тим се свршио и бечки процес, у којем се показало и доказало, да су **глупи фалзификати** сви они »документи«, на основу којих је и матора »Аграмерица« оклеветала нар. заст. Св. Прибићевића. И тек у петак, 8. (21.) о. м., дошло је опет до рочишта по Прибићевићевој тужби против »Аграмерице«. Оптужени и његов бранилац, после позива суда ради нагодбе, стадоше дувати на узмак, нудећи тужиоцу изјаву, од прилике сличну оној у Бечу, пошто оптужени није мислио Прибићевића лично вређати. »Ствар, о којој се ради, — рекоше — свршена је у Бечу, и то свршена за цео свет, па чему онда ова тужба?«

Но заступник Прибићевићев, др. Душан Поповић, није пристао на ту изјаву, него остаје при тужби. И чујте, шта сад уради „славни“ суд загребачки! **Одгоди расправу** из разлога, што је загребачко државно одветништво затражило, да се против Св. Прибићевића поведе поступак због злочина велеиздаје; тај се поступак није могао спровести, јер сабор Прибићевића као посланика није још издао. Пошто предмет ове расправе — по мишљењу тог суда — стоји у „битном савезу“ с предметом, због кога је затражено изручење Прибићевићево, јер је и »Аграмер Цајтунг« осумњичила Прибићевића велеиздајом, то је суд — »да се не створи прејудикат оној другој ствари« — одгодио расправу до решења поступка, што га је државни одветник децембра 1908. г. покренуо против Прибићевића.

И тако суд решава одгоду, коју **нико није тражио!!** Овај нови судски скандал разумљив ће бити сваком, кад кажемо, да је судском сенату, који је имао да спроведе ову расправу, председавао познати — Тарабокија. Тиме је све речено.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— † **Барон Рубидо Зичи**. У Грацу је преминуо некадањи жупан вараждинске жупаније барон Рубидо Зичи. Покојник је волео и музику, те је написао и неке омање музичке композиције.

— **Све више Чивута у Угарској**. Познати мађарски статистичар Ладислав Фењеш издао је студију о растењу Чивута у Угарској те нарочито упозорава на чињеницу, да се Чивути у Угарској ванредно множе и ниједан-једини хришћански народ у овој земљи не може ни изблиза да се мери с тим множењем. Г. 1785. било је у целој Угарској само 75.000 Чивута. Год. 1870., дакле после 85 година, већ по тадањем попису становништва порастао је број Чивута у Угарској на 552.133 душе. Од то доба није прошло пуних 40 година и у том раздобљу је број угарских Чивута већ прешао један милијон. Само у Будимпешти има 200.900 Чивута. У североугарским жупанијама, понаособ међу Русинима, живи преко 100.000 Чивута. Од земљишта Угарске је **преко 6 милијона јутара у чивутским рукама**, а све веће угарске вароши из године у годину све се већма почивућавају.

— **Поплава у Паризу**. Опасност од поплаве узима у Паризу све већма маха. Телефонски абонити су пресечени од сваког саобраћаја. Прекинут је сваки телеграфски саобраћај са Аустро Угарском, Шпањолском и Португалском. Комора је за поплављенике у Француској одобрила два милијона франака.

— **Доживљаји са једном банкнотом**. Недавно је издала Француска Банка нове ноте по 100 франака, које је цртао сликар Оливије Мерсон, а врло се разликују од старих нота. На дан, када су те ноте биле стављене у промет, пожурио се је један уредник »Матена« на благајну, где је ситни новац претворио у нову ноту од 100 франака, а за тим се је упутио у варош. Најпре је отишао у складиште дувана, где је купио смотку и хтео да плати новом нотом. — „Ви ваљда не ћете бити тако окрутни и мене, сиромашну продавачицу, хтети преварити за 100 франака!“ гласио је одговор продавачице. Дакако да је уредник платио ситним новцем и отишао даље у неку рестаурацију. — „Да ли сте, господине, добили ову ноту у Паризу?« — упитао га је келнер, када је хтео платити новом нотом. — »Дакако. У Паризу«. — »Онда је кривотворена. Ево погледајте како изгледа права нота!“ одврати Ганимед па извади из џепа стару ноту. И овде није преостало уреднику ништа друго, него да плати ситним новцем, а код изласка је чуо, како келнер вели једноме госту: »Овај човек зацело долази из Америке, када се овако даде преварити!« Након тога пође уредник у једну гостионицу, где се је најео. „Да платим, молим!« — »Шта је то?« упита га крчмар, разрогачивши очи. — »Нота од сто франака. А да шта би друго било?« — »Могуће, али Ви не ћете захтевати, да Вам ја кривотворину претворим у прави новац!«, одврати крчмар. — »Жалим, али другога новца немам, него ту ноту, коју сам мало пре примио у банци.« — „Марија! Отиди на пошту па промени ноту! Ако Вам ју тамо промене, биће добра!« За час се врати Марија са нотом, коју није хтео поштански чиновник да прими, јер тобоже не ваља. Пошто уредник није никако хтео да другим новцем плати, био је отпремљен на полицију, где су га пустили пошто је платио рачун крчмара ситним новцем. — Када сам се осетио на слободноме зраку — тако закључује уредник свој извештај — осетио сам се исто тако, као милијонар, који је упркос добро начичканом буђелару остао гладан — у Сахари!«

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 12. јануара. Свеучилишни ђаци су одржали збор, на којем су прихватили закључак о сједињењу обеју група независне странке. На збору је посланик Ђорђе Нађ тако оштро говорио против краља, да га је полицијски повереник опоменуо и попретио му, да ће му одузети реч.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »БРАНИКА«.

Промена владе у Угарској.

Бидимпешта, 13. јануара. У „Nemzeti Társaskör“-у је говор грофа Андрашија наишао на опште одобравање. Уставна је странка честитала грофу Андрашију. У својој је странци Кошут изјавио, да је то злоупотреба, што се краљевски отпис задржава у заступничкој кући угарског сабора. Изасланству свеучилишне омладине рекао је Кошут, да је земља у такву положају, да све народне снаге треба да се споје. У Јуштовој се странци разговарало о изгледима за изборе. **У тим разговорима су учествовали а српски радикали, у које се Јуштовци уздају, да ће им од велике помоћи бити у бачкој и тамишкој жупанији.** (Ето, коме и чему служе српски радикали! -- Ур. „Бр.“). Независна левица је закључила, да данас у сабору изрази неповерење према новом кабинету па да онда вечерас корпоративно уђе у Јуштову странку.

Српско Народно Позориште.

(Недељни ред позоришних приказа).

У петак, 15. (28.) јануара, по трећи пут: **„Чар валцера“**. Оперета у три чина, либрето написали А. Дерман и Л. Јакобсон, превели Љ. Д. и М. Д. Музики од Оскара Штрауса. (Ван претплате.)

У суботу, 16. (29.) јануара, први пут: **„Фауст“**. Трагедија у пет чинова, написао Гете, превео др. Милан Сазић. (У претплати,)

У недељу, 17. (30.) јануара, по други пут: **«Чучук Стана«**. Комад из српског живота у три чина, с певањем, написао Милорад М. Петровић, музика од Исидора Бајића. (Дневна представа за народ уз обаљене цене у 3 сата после подне. (Ван претплате). — У вече по десети пут: **„Ђидо“**. Слика из сеоског живота у три чина, с певањем и играњем, написали Јанко Веселиновић и Д. Брзак, музика од Даворина Јенка. (Ван претплате.)

Трговина.

НОВОСАДСКА НИЈАЦА

ИЗВЕШТАЈ

13. јануара 1910.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили — — —	56—60 п.
Свињи тешки по кили — —	1 К 24 п.
средњи „ „ — —	К 1—18 п.
» лаки „ „ — —	К 1—06 п.
» мршави пар — — —	К 180—200
Теоци — — — — — —	1 К 12 п.
Јагњци по пару — — —	К 1·30
Кљукане гуске по кили — —	К 1·40
Јаја 4 комада — — — -- —	40 п.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**

За уредништво одговара: **Тоша Грујић.**

ОГЛАСИ.

ПРОМЕСЕ

1/5 Држ. срећака

од 1860. год.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК

К 120.000

1 згодитак по К 20.000·—, 1 згодитак по К 10.000·—, 5 згодитака по К 4000·—, 15 згодитака по К 2000·—, 30 згодитака по К 400·— и 6450 згодитака по К 240·—

За жребање 1. фебруара односно 1. маја 1910. год.

ЦЕНА К 18·—

3 авст. боденкредит срећака од 1880. год.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК

К 90.000

1 згодитак по К 4000·— 2 згодитка по К 2000·—

за жребање 15. фебруара 1910. г.

ЦЕНА К 5·50—.

издаје

МЕЊАЧНИЦА

ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА

у Новом Саду.

514 10—

*) Поштом шаљемо промесе само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот за поштарину.

ПОКЛОН О НОВОЈ ГОДИНИ!

По мишљењу српске и хрватске, југословенске и остале штампе

„Српски Књижевни Гласник“

је најбољи српски часопис.

Обратите се на Администрацију (Београд, Скопљанска улица 9.) да вам пошаље књижицу са судом многих српских и хрватских и осталих листова о **„Српском Књижевном Гласнику“** који излази већ десета година.

Тражите **угледни број од 1. јануара 1910. године** и претплатите 1910!

Годишња претплата **18** круна, на пола године **9** круна.

ЗАСТУПНИКЕ

прима једна стара и позната пештанска Банка за продају зак. дозвољ. срећака уз **високу провизију. Српске проспекте!** Свака марљива особа може добру и сталну егзистенцију себи основати. Дописивање: српски. Понуде со имају слати на: J. Rotter, Budapest. V., Börse, Postfach 78. 1 2—6

Тражим место за газдарицу.

Стара сам 25 година, а вична сам кућевној радионалној економији. Ступити могу одмах. Поближа извешћа у администрацији овога листа.

15 (1—3)

ОТПОЧЕЛА ЈЕ . . .

ЈЕФТИНА ПРОДАЈА

БОЖИЋНЕ СЕЗОНЕ

У НАЈВЕЋОЈ ТРГОВИНИ ЖЕНСКЕ и МУШКЕ РОБЕ

ЉУБОМИРА ПОПОВИЋА

у НОВОМ САДУ, у Кошутовој ул.

Изволите се једним пазаром уверити,

да се у мојој **мушкој и женској помодној трговини** сва роба са **врло сниженим и утврђеним ценама продаје.**

Особито обраћам пажњу на мушке и женске кожње

ципеле из фабрике КОБРАК, које ће се са 30% испод цене продавати.

С поштовањем

С. КОВАЧ »код РОДЕ«

НОВИ САД, улица Лаша Кошута бр. 25.

332 43-100 ТЕЛЕФОН БРОЈ 255.

КУПАТИЛО са 8 јутара земље и пространом кућом за становање и извором са лековитом водом продаје се из слободне руке. То купатило лежи украј железнице а било би врло згодно, да се ту оснује завод за лечење водом уз истовремено физикално лечење. Ближи обавештај даје **Стеван Нићин** у Сентомашу. Купатило би се евентуално могло дати и под аренду. 1-6

Хотел „БЕЛА ЛАЂА“

ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,

модерно са свима удобностима уређен, најподесније место за саставке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

Точи прастаро

115-150 **(Urquell) ПИЛЗАНСКО ПИВО.**

Овде се може јефтино добити један полован Ландауер.

СЛАНО КУПАТИЛО

У СТ. СЛАНКАМЕНУ

отворено од I. маја до I. октобра.

Има **60 елегантно намештених соба** са ценом од 1 К до 4 Круна;

лепу пространу **новосаграђену рестаурацију** са добрим јелом и пићем;

стална музика, која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте даје

Штедионица у Ст. Пазови.

669 94-100

ПОЗИВ.

Српска Шајкаш-Сентиванска Штедионица

као задруга

У ШАЈКАШ-СЕНТИВАНУ

позива овим г. честичаре да изволе доћи на

IV. редовну главну скупштину

која ће се одржати на дан 7. (20.) фебруара 1910. у 9 сати пре подне у заводским просторијама.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Избор три члана за оверовљење присутних честичара.
2. Извештај управе о раду у прошлој години 1909.
3. Извештај надзорног одбора.
4. Предлог управе о подели чистог добитка.
5. Давање разрешнице управи и надзорном одбору.
6. Избор три члана управе.
7. Избор три члана надзорног одбора и два заменика.
8. Избор три члана за оверовљење скупштинског записника.

У Шајкаш-Сентивану, 7. (20.) јануара 1909.

УПРАВА.

ЗАКЉУЧНИ РАЧУНИ.

Дугује **Рачун изравнања 31. дец. 1909.** Потражује

АКТИВА	К	п	ПАСИВА	К	п
Благајница	3876	24	Уплата честица I. кола	22658	—
Менице	301692	—	„ „ II. „	12124	—
Дужници	23400	96	Брисане честице I. „	2611	28
Инвентар	232	—	Штедионички улога .	800	—
Пословне књиге . . .	297	50	Ревервни фонд . . .	1597	—
Трошкови при оснивању	отпи	сани	Менице у реесконту .	280822	—
			Веровници	6824	52
			Чист добитак	2061	90
	329498	70		329498	70

Дугује **Рачун губитка и добитка.** Потражује

РАСХОД	К	п	ПРИХОД	К	п
Плате	2356	64	Пренос из 1908. . .	116	63
Станарина	240	—	Уписнина II. кола . .	511	—
Камата по реесконту .	14992	—	Камата од есконт. меница	19215	71
„ на улог . . .	72	80	Банкпровизија . . .	3391	91
Доходарина на ком. по улогу	7	30	Закаснина	7	24
Камата по текућем рачуну	874	95			
Трошкови: путни, огрев, прибор, тисканице и др.	2082	14			
пореза	394	76			
Отпис трошкова при оснивању	160	—			
Чист добитак	2061	90			
	23242	49		23242	49

У Шајкаш-Сентивану, 31 децембра 1909. За књиговодство: Живојин Пауновић.

ЧЛАНОВИ УПРАВЕ:

Радоица Станраћ, Лазар Берић, Јоца Мирков, Илија Плавшић, Сава Пачарић, Ђока Бугарин, Стеван Столић, Вељко Роксандић, Гавра Путник, Шандор Павлов, Живан Путник.

Са главним и споредним књигама сравнили и у реду нашли.

ЧЛАНОВИ НАДЗОРНОГ ОДБОРА:

Коста Милинов с. р., Лајош Гресер с. р. Митар Станков.

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«.

Штампарија деоничарског друштва »Бранка«.